

Eindelijk

‘Had je me niet verwacht?’ zei Nicholas Pratt, terwijl hij zijn wandelstok in het tapijt van het crematorium priemde en Patrick strak aankeek, waarbij hij iets zinloos afwerends in zijn blik legde, een gewoonte die geen nut meer had, maar die niet meer viel af te leren. ‘Ik loop tegenwoordig nogal wat begrafenissen af. Dat krijg je op mijn leeftijd. Het heeft geen zin om het thuis uit te schateren om de onnozele vergissingen van een jeugdige necroloog, of om je over te leveren aan het nogal eentonige genoegen te turven hoeveel leeftijdgenoten er die dag zijn overleden. Nee! Het leven dient “gevierd” te worden: daar gaat ze dan, de sloerie van de school. Men zegt dat hij zich kranig heeft geweerd in de oorlog, maar ik weet wel beter! – dat soort dingen, al die wapenfeiten in perspectief plaatsen. Begrijp me goed, het is allemaal heel aangrijpend, dat zal ik niet ontkennen. Die laatste dagen hebben iets van een aanzwellend orkest. En aan verschrikkingen geen gebrek, natuurlijk. Op mijn dagelijkse gang van ziekenhuisbed naar uitvaartbankje en weer terug moet ik steeds denken aan die olietankers die zich zo ongeveer om de week op de rotsen te pletter voeren, en aan de zwermen vogels die op het strand lagen te verkommeren, met verkleefde vleugels en een verbijsterde blik in hun knipperende, gelige ogen.’

Nicholas keek om zich heen. ‘Schamele opkomst,’ mompelde hij, alsof hij oefende om straks verslag uit te brengen. ‘Zijn dat de geloofsvrienden van je moeder? Hoogst curieus.

Hoe zou je de kleur van dat pak noemen? Aubergine? *Aubergine a la crème d'oursin*? Ik moet onmiddellijk naar Huntsman om ook zoiets in elkaar te laten flansen. Hoezo hebt u geen aubergine? Bij Eleanor Melrose liep iedereen erin. Bestel meteen een el of duizend!

Je tante zal zo ook wel komen, neem ik aan. Een maar al te vertrouwd gezicht te midden van de aubergines. Ik heb haar vorige week nog gezien, in New York, en het verheugt me te kunnen zeggen dat ik haar als eerste van het tragische nieuws over je moeder op de hoogte heb gebracht. Ze barstte in tranen uit en bestelde een *croque-monsieur* om haar tweede portie dieetpillen mee naar binnen te werken. Ik had met haar te doen en heb ervoor gezorgd dat de Blands haar te eten vroegen. Ken je Freddie Bland? De kleinste miljardair ter wereld. Zijn ouders waren haast echte dwergen, zoals generaal Tom Thumb en zijn vrouw. Ze kwamen altijd met een hoop tamtam de kamer binnen en verdwenen vervolgens onder een consoletafeltje. Baby Bland is ineens op de serieuze toer, wat je wel vaker ziet bij mensen in hun seniele nadagen. Van alle ridicule onderwerpen die een mens maar kan verzinnen om een boek over te schrijven, heeft zij het kubisme gekozen. Volgens mij gaat het er vooral om dat ze een ideale echtgenote wil zijn. Ze weet hoe druk Freddie zich altijd maakte over haar verjaardag, maar dankzij haar nieuwe hobby hoeft hij alleen nog maar naar Sotheby's te gaan en een stuitend lelijk schilderij te laten inpakken van een vrouw met een gezicht als een stuk watermeloen, van die rasoplichter Picasso, en hij weet dat ze in de zevende hemel zal zijn. Weet je wat Baby laatst tegen me zei? Tijdens het ontbijt, nota bene, toen ik me nauwelijks kon verweren.' Nicholas zette een gemaakt stemmetje op.

“Die meesterlijke vogels in het latere werk van Braque zijn slechts een excuus voor de hemel.”

“Maar wel een uitmuntend excuus,” zei ik, en ik verslikte

me bijna in mijn eerste slok koffie, “veel sterker dan een grasmaaier of een paar klompen. Het laat zien dat hij zijn onderwerp volkomen beheerste.”

Nee, serieus. Het is een lot waartegen ik me met mijn laatste beetje verstand zal verzetten, tenzij Herr Doktor Alzheimer de boel overneemt, in welk geval ik een boek zal moeten schrijven over islamitische kunst om aan te tonen dat die hoofddoeken altijd al beschaafder zijn geweest dan wij, of een lijvig werk over hoe weinig we weten over de moeder van Shakespeare en haar strikt geheime katholicisme. Het moet wel ergens over gaan.

Hoe dan ook, ik ben bang dat het een fiasco was, tante Nancy bij de Blands. Het lijkt me lastig om zo naar gezelschap te hunkeren terwijl je bent verstoken van vrienden. Het arme schaap. Maar weet je wat mij trof, afgezien van Nancy's intense zelfmedelijden dat ze ook nog eens schaamteloos wilde laten doorgaan voor verdriet, nee, wat mij vooral trof aan die twee meisjes, je moeder en je tante, was dat ze zo door en door Amerikaans zijn, waren – ik doe tegenwoordig weinig anders meer dan heen en weer zwalken tussen heden en verleden. En laten we er geen doekjes om winden, hun vader had niet zo'n sterke band met de Highlands, dus nadat je grootmoeder hem aan de kant had gezet, was hij er nauwelijks nog te vinden. Hij bracht de oorlog door met die onbenullen van Windsor, in Nassau; na de oorlog was het Monte Carlo, en tot slot is hij aan lagerwal geraakt in de bar van White's. Van de volksstammen mannen die elke dag stomdronken zijn, van de lunch tot het moment dat ze naar bed gaan, was hij zonder meer de innemendste, maar onmogelijk als vader, lijkt me. Bij die mate van dronkenschap komt het er feitelijk op neer dat je iemand probeert te omhelzen die bezig is te verdrinken. De sporadische sentimentele buien, gedurende de twintig minuten dat de drank hem daartoe aanzette, wogen niet op tegen de constante vriendelijkheid en het voortdu-

rend jezelf wegcijferen waarop mijn eigen vaderschap stoelde. Met gemengde resultaten, moet ik eerlijk toegeven. Ik heb Amanda al vijftien jaar niet meer gesproken, zoals je ongetwijfeld zult weten. Ik wijt het aan haar therapeut, die haar toch al niet zo schrandere hoofdje heeft gevuld met freudi-aanse ideeën over haar liefhebbende papa.’

Nicholas’ bombastische manier van spreken ging langzaam over in een steeds indringender gefluister en de knokkels van zijn blauwdooraderde handen werden wit van de inspanning die het hem kostte zichzelf staande te houden. ‘Nou, m’n beste, we spreken elkaar nog wel even na afloop. Fijn om te zien dat jij het zo goed maakt. Gecondoleerd en zo, al moet ik zeggen: als er ooit sprake is geweest van een “genadige dood”, dan was dat in het geval van je arme moeder. Ik heb me op mijn oude dag ontpopt tot een soort Florence Nightingale, maar zelfs “de vrouw met de lamp” moest de aftocht blazen bij de aanblik van die verwoestende verschrikkingen. Het zal ongetwijfeld een spoedige heiligverklaring in de weg staan, maar ik ga liever langs bij mensen die nog weten te genieten van een scherpzinnige opmerking en een goed glas champagne.’

Hij leek weg te willen lopen, maar draaide zich toen toch weer om. ‘Probeer niet al te verbitterd te zijn over het geld. Een paar vrienden van me die er op dat vlak een puinhoop van hebben gemaakt, zijn uiteindelijk gewoon in een ziekenhuis aan hun einde gekomen en ik moet zeggen dat ik bijzonder onder de indruk was van de menslievendheid van het merendeels buitenlandse personeel. Zeg nou zelf, wat kun je anders met geld dan het uitgeven als je het hebt, of verbitterd zijn als je het niet hebt? Het is een zeer beperkt ruilmiddel waar mensen de uitzinnigste emoties aan verbinden. Wat ik geloof ik eigenlijk wil zeggen, is dat je vooral wél verbitterd moet zijn over het geld; het is een van de weinige dingen waar het toe in staat is: wat verbittering kanaliseren. Ik heb filan-

tropen wel eens horen klagen dat ik te veel bêtes noires heb, maar ik heb mijn bêtes noires nodig om een beetje van mijn noir over te hevelen op de bêtes. Bovendien heeft die kant van je familie een lange periode van voorspoed gekend. Wat zal het zijn? Zes generaties, waarvan elke afzonderlijke telg, en niet alleen de oudste zoon, in feite op zijn lauweren kon rusten. Sommigen zijn misschien voor de vorm gaan werken, met name in Amerika, waar iedereen een kantoor lijkt te moeten hebben, al was het maar om een half uur voor de lunch met de voeten op tafel wat in een stoel te draaien, maar er was geen noodzaak toe. Voor jou en je kinderen moet het toch ook iets opwindends hebben, al kan ik niet uit eigen ervaring spreken, om je in de strijd te moeten werpen na daar zo lang van gevrijwaard te zijn geweest. God mag weten hoe mijn leven eruit had gezien als ik mijn tijd niet had hoeven verdelen tussen stad en platteland, thuis en buitenland, echtgenotes en maîtresses. Ik heb mijn tijd verdeeld en nu zal de tijd een verdeling aanbrenge, hè? Ik moet die geloofsfanatici met wie je moeder zich omringde eens wat beter gaan bekijken.'

Nicholas hobbelde weg zonder zelfs maar de indruk te wekken dat hij een andere reactie verwachtte dan gefascineerd stilzwijgen.

Wanneer Patrick terugkeek op de manier waarop ziekte en dood Eleanors onbenullige sjamanistische fantasieën hadden ondermijnd, kwamen Nicholas' 'geloofsfanatici' hem eerder voor als goedgelovige ontduikers van de dienstplicht. Tegen het einde van haar leven was Eleanor ondergedompeld in een meedogenloze stoomcursus zelfkennis, met slechts een krachtdier in haar ene hand en een rammelaar in de andere. Een zwaardere beproeving dan die van haar was nauwelijks denkbaar: ze kon niet praten, niet bewegen, geen pijnstillers slikken, niet reizen, geen geld uitgeven, nauwelijks meer eten; ze kon slechts moederziel alleen haar eigen gedachten gade-

slaan. Als ‘gadeslaan’ het juiste woord was. Misschien had ze het gevoel dat haar gedachten haar gadesloegen, als hongerige roofdieren.

‘Moet je aan haar denken?’ klonk een zachte Ierse stem. Annette liet een helende hand op Patricks bovenarm rusten en ze hield haar hoofd iets schuin, een en al begrip.

‘Ik dacht eraan dat een leven niet meer is dan de opeenvolging van dat waar we onze aandacht op richten,’ zei Patrick. ‘De rest is verpakkingsmateriaal.’

‘Nou, dat vind ik wel heel ver gaan,’ zei Annette. ‘Maya Angelou heeft gezegd dat de waarde van ons leven wordt bepaald door het effect dat we op anderen hebben, of we anderen al dan niet geluk schenken. Eleanor heeft veel mensen gelukkig gemaakt, dat is een van de dingen die zij de wereld heeft geschonken. Oh,’ voegde ze er ineens opgewonden aan toe, terwijl ze Patricks onderarm vastpakte, ‘ik zag het verband pas toen ik hier binnenkwam: we zijn in het Mortlake-crematorium om afscheid te nemen van Eleanor, en weet je welk boek ik voor haar had meegenomen, de laatste keer dat ik bij haar op bezoek ging? Je raadt het nooit. *The Lady of the Lake*. Een middeleeuwse detective, niet eens zo heel goed. Daar is eigenlijk alles mee gezegd, hè? *Lady of the Lake* – Mortlake. De meren. En dan te bedenken dat Eleanor zo’n sterke band had met water, en dat ze dol was op middeleeuwse verhalen.’

Patrick was verbijsterd over Annettes geloof in de troostrijke kracht van haar woorden. Hij voelde zijn irritatie plaatsmaken voor wanhoop. En dan te bedenken dat zijn moeder uit vrije wil tussen deze gedecideerde dwazen was gaan wonen. Welk besef wilde hij met alle geweld uit de weg gaan?

‘Tja, wie zal zeggen waarom de naam van een crematorium en de titel van een slecht boek een vage overeenkomst vertonen?’ zei Patrick. ‘Het is verleidelijk om even alle rationele gedachten te laten varen. Ik weet wel iemand die openstaat

voor dergelijke verbanden. Zie je die oude man daar, met die stok? Misschien moest je het er even met hem over hebben. Hij is dol op dat soort dingen. Nick heet hij.' Patrick meende zich vaag te herinneren dat Nicholas gruwde van die afkorting.

'Je krijgt de groeten van Seamus,' zei Annette, die zich goedmoedig liet wegsturen.

'Dank je.' Patrick boog zijn hoofd en probeerde niet al te zeer door te slaan in overdreven eerbetoen.

Waar was hij mee bezig? Het was allemaal verleden tijd. De strijd met Seamus en zijn moeders stichting was achter de rug. Hij was wees en het was allemaal goed. Het was alsof hij zijn hele leven had gewacht op dit gevoel, het gevoel compleet te zijn. Het was allemaal leuk en aardig voor de Oliver Twists van deze wereld, die van begin af aan de benijdenswaardige positie hadden gehad die hij zelf pas na veertig jaar had weten te bereiken, maar het kon niet anders of de betrekkelijke luxe te worden grootgebracht door Bumble en Fagin in plaats van David en Eleanor Melrose maakte je toch enigszins tot een slappeling. Het geduldig verdragen van mogelijk fatale invloeden had Patrick gemaakt tot wie hij nu was, een man die in een eenkamerappartement woonde, terwijl zijn laatste verblijf in de isoleer op de afdeling Depressie van het Priory-ziekenhuis nog niet eens een jaar geleden was. Het had iets heel ancestrals gehad om een delirium tremens te hebben, om na zijn rebelse junkiejeugd te zwichten voor zoiets verpletterend banaals als drank. Als jurist zou hij er inmiddels grote moeite mee hebben zichzelf op een onwettige manier van kant te maken. De drank zat diep, gonsde door zijn stamboom. Hij kon zich nog altijd herinneren dat hij op zijn vijfde een ritje op een ezel had gemaakt tussen de palm-bomen en de borders vol rode en witte bloemen, terwijl zijn opa ergens op een groene bank onbeheersbaar zat te trillen, ingekaderd door het zonlicht, met een steeds grotere vlek in

de parelgrijze broek van zijn perfect op maat gemaakte pak.

Omdat hij onvoldoende verzekerd was, had Patrick zijn verblijf in het Priory zelf moeten betalen, en met die dertigdaagse inzet op herstel had hij zijn laatste geld verspeeld. Al was een maand vanuit psychiatrisch perspectief ontoereikend, voor hem was het lang genoeg om tot over zijn oren verliefd te worden op Becky, een patiënte van twintig. Ze zag eruit als de Venus van Botticelli, opgesierd met een bloederig raster van snijwonden dat met een scheermesje kriskras over haar ranke, bleke armen was getrokken. Toen hij haar zag, in de koffiekamer van de afdeling Depressie, joeg haar ongelukkige uitstraling een gloeiende pijl in het kruisvat van de frustratie en de leegte die hij voelde.

‘Ik ben een resistente, depressieve automutilante,’ zei ze tegen hem. ‘Ik krijg acht verschillende soorten pillen.’

‘Acht,’ zei Patrick vol bewondering. Hij zat zelf op drie: de antidepressiva voor overdag, de antidepressiva voor ’s nachts, en de tweeëndertig kalmerende oxazepammetjes die hij dagelijks slikte om zich door het delirium tremens heen te slaan.

Voor zover hij met die hoge dosering oxazepam überhaupt nog kon denken, dacht hij alleen nog maar aan Becky. De volgende dag kwam hij met veel moeite overeind van zijn kraakende matras en sleepte zich naar de Depressiepraatgroep, in de hoop haar weer te zien. Zij was er niet, maar Patrick ont kwam er niet meer aan plaats te nemen in de kring van depressievelingen in joggingpak. ‘Sporten is nergens voor nodig, als je er maar sportief genoeg uitziet,’ verzuchtte hij, terwijl hij zich op de dichtstbijzijnde stoel liet zakken.

Gary, een Amerikaan, begon het groepsgesprek met de woorden: ‘Ik wil even een scenario schetsen. Stel dat je voor je werk naar Duitsland wordt gestuurd, en stel dat een vriend die je al heel lang niet meer hebt gesproken, je opbelt vanuit de States en zegt dat hij komt logeren...’ Na een stuitend ver-

haal over profiteurs en ondankbaarheid wilde hij van de groep weten wat hij tegen zijn vriend moest zeggen. ‘Dat soort mensen moet je uit je leven bannen,’ zei de verbitterde en botte Terry. ‘Die kun je missen als kiespijn.’

‘Oké,’ zei Gary, die genoot van alle aandacht, ‘maar stel nou dat die “vriend” mijn moeder was, wat zouden jullie dan zeggen? Waarom zou het dan anders zijn?’

Er ging een golf van ontzetting door de groep. Een man die ‘helemaal euforisch’ was sinds zijn moeder die zondag op bezoek was geweest en samen met hem een nieuwe broek was gaan kopen, zei dat Gary nooit met zijn moeder mocht breken. Aan de andere kant had je Jill, een vrouw die ‘een lange wandeling langs de rivier’ had gemaakt, ‘met de bedoeling nooit meer terug te komen – nou ja, laat ik het zo zeggen, ik kwam doorwéékt terug en ik zei tegen dokter Pagazzi, van wie ik helemaal wég ben, dat ik vermoedde dat het iets met mijn moeder te maken had, waarop hij zei: “Dat laten we maar even voor wat het is.”’ Jill zei dat Gary maar het best helemaal met zijn moeder kon breken, net als zij had gedaan. Aan het einde van de sessie probeerde de verstandige Schotse gespreksleider de groep te behoeden voor deze stortvloed van egocentrische adviezen.

‘Iemand vroeg me ooit waarom moeders altijd feilloos onze zwakke plekken weten te vinden,’ zei hij, ‘waarop ik als antwoord gaf: “Omdat ze die zelf hebben aangebracht.”’

Iedereen zat bedrukt te knikken en Patrick vroeg zich af – niet voor het eerst, maar met een hernieuwde wanhoop – wat het zou betekenen om vrij te zijn, om te hebben afgerekend met de tirannie van afhankelijkheid en conditionering en rancune.

Na de praatgroep zag hij een ingestorte Becky op blote voeten de trap achter de wasruimte aflopen, met een verboden sigaret. Hij liep achter haar aan en trof haar ineengedoken op de onderste tree aan, haar reusachtige pupillen badend